

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek

Gemeente Aalten

**Archeologisch vooronderzoek: een
inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)**

J. Vosselman MA

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: Centrum Plattelandsontwikkeling Oost

Titel: Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten; archeologisch vooronderzoek:
een inventariserend veldonderzoek proefsleuven

Status: eindversie

Datum: 9 november 2010

Auteur: J. Vosselman MA

Projectcode: AARB2

Bestandsnaam: RA2181_AARB2

Projectleider: J. Vosselman MA

Projectmedewerkers: R. 't Hart & H. Ringenier

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 415206

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 42856

Autorisatie: drs. S.W. Jager

Bevoegd gezag: gemeente Aalten

ISSN: 0925-6229

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2010

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Centrum Plattelandsontwikkeling Oost heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 15 september 2010 een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden in de gemeente Aalten (figuur 1).

Het betreft het vervolg op een eerdere fase van het inventariserend onderzoek dat bestond uit een bureau- en karterend booronderzoek ('t Hart, 2010). Op grond van de resultaten daarvan werd geconcludeerd dat er mogelijk belangrijke archeologische resten aanwezig zijn in het zuidoosten van het plangebied (vindplaats 1). Naar aanleiding hiervan werd aanbevolen om dit door middel van proefsleuven te laten vaststellen. Voorafgaand aan de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Pronk, 2010). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek.

Op grond van het voorgaande bureau- en booronderzoek is geconcludeerd dat in het plangebied waarschijnlijk waardevolle archeologische resten aanwezig zijn van een nederzetting of een grafveld uit de IJzertijd. De vindplaats kon op basis van de boringen worden begrensd tot het zuidoostelijke deel van het plangebied. Aangezien ter hoogte van de aangetroffen archeologische indicatoren geen bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor zijn vastgesteld, is geconcludeerd dat het waarschijnlijk goed gesteld is met de gaafheid en conservering van het eventueel aanwezige bodemarchief ('t Hart, 2010, 12).

Tijdens het onderhavige onderzoek zijn drie proefsleuven met een lengte van 10 meter en een breedte van 4 meter aangelegd, met een gezamenlijke oppervlakte van 120 m². Op deze manier is circa 8% van het onderzoeksgebied onderzocht (figuur 2). Tijdens het onderzoek is de aanwezigheid van archeologische resten in het onderzoeksgebied aangetoond. De sporen kunnen op grond van verschillende overwegingen echter niet als behoudenswaardig worden betiteld. Derhalve wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen. Deze aanbeveling heeft alleen betrekking op het onderzoeksgebied. Indien in het overige deel van vindplaats 1 graafwerkzaamheden aan de orde zijn die een bedreiging kunnen vormen voor het mogelijk aanwezige bodemarchief, dan is het wenselijk dat ook hier vervolgonderzoek plaatsvindt om te beoordelen in hoeverre er archeologische waarden in het geding zijn.

Indien bij de uitvoering van de graafwerkzaamheden in het onderzoeksgebied onverwacht waardevolle archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Aalten een selectiebepaling (contactpersoon mw. I. Oonk/adviseur dhr. M.H.J.M. Kocken, regionaal archeoloog van de Achterhoek).

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Kader en doelstelling	6
1.2 Administratieve gegevens	8
2 Voorgaand onderzoek	10
3 Doel van het onderzoek	13
4 Methodes	14
5 Resultaten	16
5.1 Fysisch geografisch onderzoek	16
5.2 Archeologie	16
6 Conclusies en aanbevelingen	21
6.1 Conclusies	21
6.2 Aanbevelingen	23
Literatuur	24
Gebruikte afkortingen	24
Verklarende woordenlijst	25
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	26
Bijlage 1. Sporenlijst	27

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Centrum Plattelandsontwikkeling Oost heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 15 september 2010 een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden in de gemeente Aalten (figuur 1).

Het betreft het vervolg op een eerdere fase van het inventariserend onderzoek dat bestond uit een bureau- en karterend booronderzoek ('t Hart, 2010). Op grond van de resultaten daarvan werd geconcludeerd dat er mogelijk belangrijke archeologische resten aanwezig zijn in het zuidoosten van het plangebied (vindplaats 1). Naar aanleiding hiervan werd aanbevolen om dit door middel van proefsleuven te laten vaststellen. Voorafgaand aan de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek is, conform de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA; <http://www.sikb.nl>), een Programma van Eisen (PvE) opgesteld (Pronk, 2010). Dit PvE diende als leidraad voor het onderzoek.

Het gebied dat door middel van proefsleuven is onderzocht, betreft de zuidoostelijke hoek van het plangebied en maakt onderdeel uit van vindplaats 1 die uit het karterend booronderzoek is voortgekomen. In dit gedeelte zijn de bouw van een aula en de aanleg van een parkeerplaats gepland. Het primaire doel van het proefsleuvenonderzoek was het toetsen en aanvullen van de gespecificeerde archeologische verwachting met betrekking tot het onderzochte gebied, waarbij het in eerste instantie ging om het al dan niet vaststellen van de aanwezigheid van archeologische grondsporen. Teneinde een afgewogen beslissing (selectiebesluit) door het bevoegd gezag mogelijk te maken, diende het onderzoek zich tevens te richten op de aard, omvang, datering, kwaliteit (gaafheid en conservering) en diepteligging van eventuele archeologische resten. In hoofdstuk 3 worden de specifieke onderzoeksvragen met betrekking tot deze aspecten behandeld.

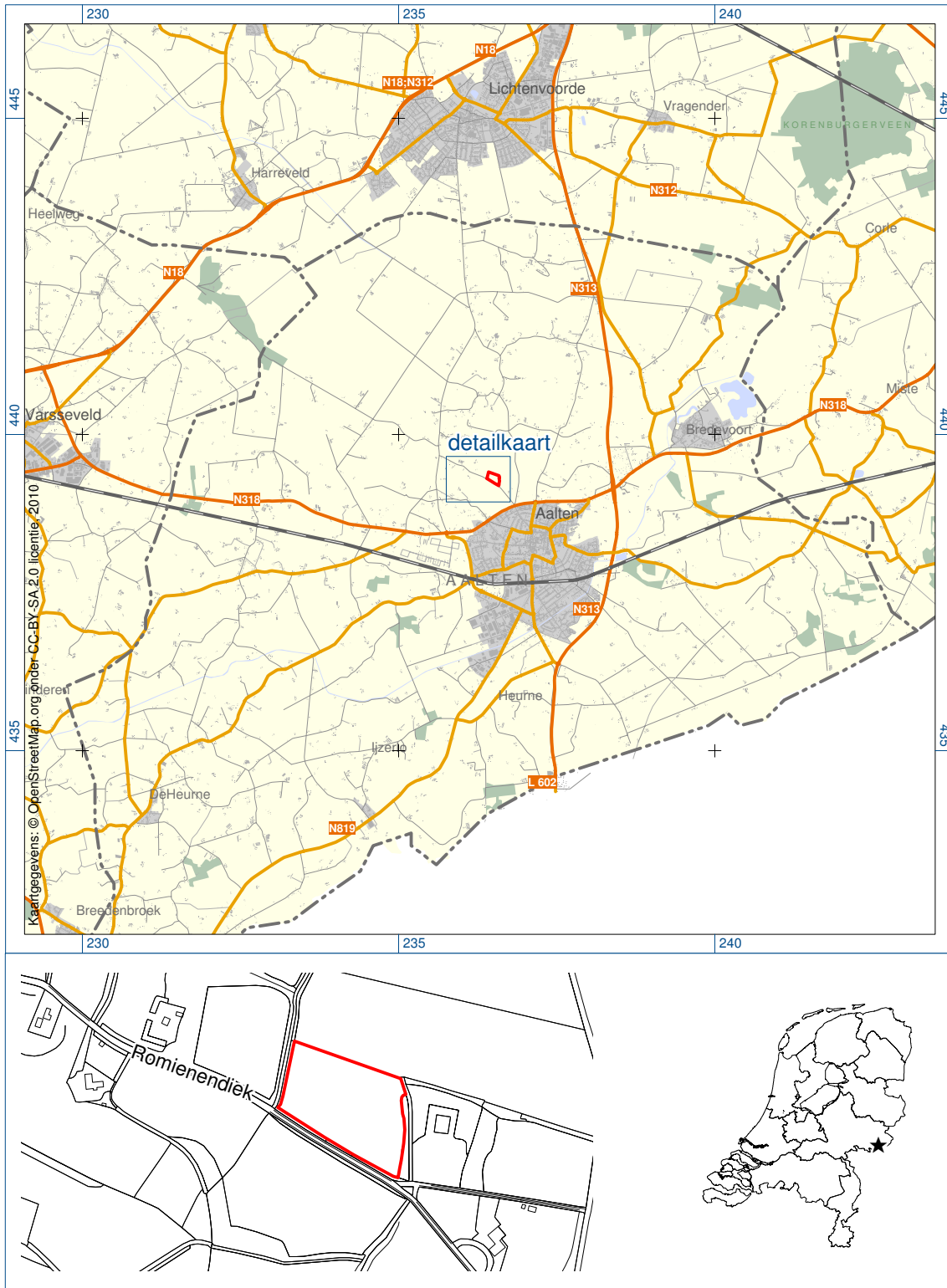
Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtsnoer. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden. Voorts worden enkele vaktermen achterin dit rapport beschreven (zie verklarende woordenlijst).

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd). Onder: detailkaart en ligging in Nederland (ster).

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

1.2 Administratieve gegevens

Gemeente: Aalten

Plaats: Aalten

Plangebied: Plangebied Romienendiek

Onderzoeksgebied: De zuidoostelijke hoek van vindplaats 1

Oppervlak: ca. 1600 m²

Centrumcoördinaten: 236.575/439.220 (onderzoeksgebied)

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: 415206

ARCHIS-waarnemingsnummers: nog niet bekend

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 42856

RAAP vindplaatsnummer: vindplaats 1 ('t Hart, 2010)

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Geologische perioden			Archeologische perioden				
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering			
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr.	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)		1795		
			Nieuwe tijd	B	1650		
	A	1500					
	Vroeg Subatlanticum	0	Middeleeuwen	Laat	1250		
				Vol	1050		
				Vroeg	Ottoons	900	
					Karolingisch	725	
					Merovingisch laat	525	
					Merovingisch vroeg	450	
	Romeinse tijd	Laat	270				
		Midden	70 na Chr.				
		Vroeg	15 voor Chr.				
	Subboreaal	450 voor Chr.	IJzertijd	Laat	250		
Midden				500			
Vroeg				800			
Atlanticum	3700	Bronstijd	Laat	1100			
			Midden	1800			
			Vroeg	2000			
Boreaal	7300	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850			
			Midden	4200			
			Vroeg	4900/5300			
Preboreaal	8700	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450			
			Midden	8640			
			Vroeg	9700			
Pleistoceen	Weichselien	Laat Glaciaal	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Midden	12.500		
						Late Dryas	11.050
						Allerød	11.500
						Vroege Dryas	12.000
						Bølling	12.500
		Vroeg Glaciaal				Vroegste Dryas	13.500
						Denekamp	30.500
						Hengelo	60.000
						Moershoofd	71.000
						Odderade	71.000
	Eemien	Saalien I	Oud	250.000			
					Brørup	114.000	
					Eemien	126.000	
					Saalien II	236.000	
					Oostermeer	241.000	
					Saalien I	322.000	
					Belvédère/Holsteinien	336.000	
					Glaciaal x	384.000	
					Holsteinien	416.000	
					Elsterien	463.000	
			Prehistorie	Oud	9700		
						Laat	12.500
						Jong B	16.000
						Jong A	35.000
						Midden	250.000

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

2 Voorgaand onderzoek

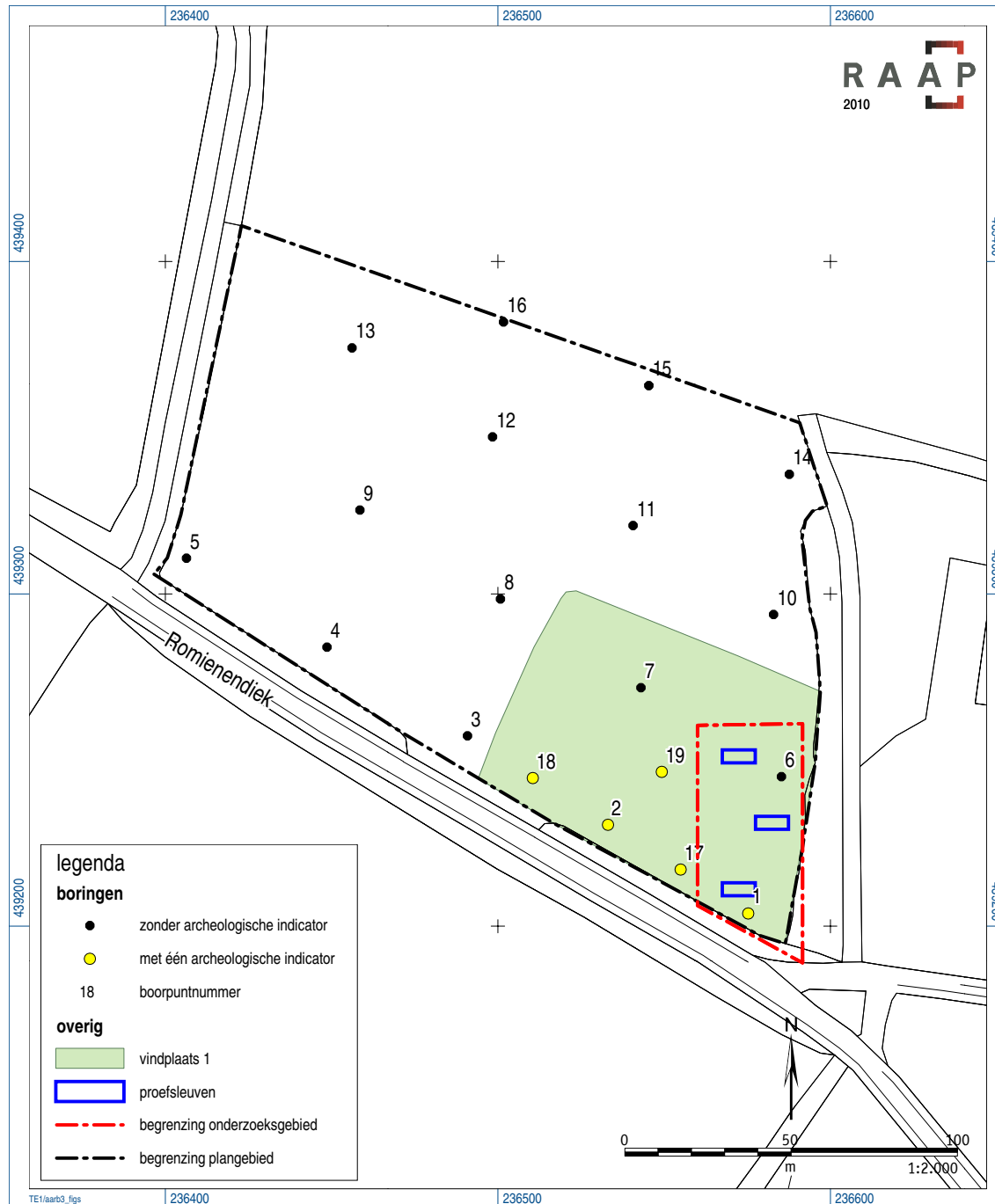
In opdracht van het Centrum Plattelandsontwikkeling Oost heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 16 april 2010 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met het uitbreiden van het crematorium Berkenhove en de nabijgelegen begraafplaats binnen het plangebied Romienendiek, gemeente Aalten ('t Hart, 2010: figuur 2). Dit onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Middels het bureauonderzoek werd een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld, die door middel van het booronderzoek werd getoetst.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied deel uitmaakt van de flank van het hooggelegen Oost-Nederlands Plateau, een door inwendige krachten in de aardkorst omhooggeduwd gebied dat door de erosieve werking van rivieren, smeltwaterstromen en landijs zijn huidige vorm heeft gekregen. De bodem binnen het plangebied bestaat uit een hoge zwarte enkeerdgrond. Deze gronden worden gekenmerkt door een humeuze bovenlaag van 50 cm of meer. Ze zijn in de Nieuwe tijd (vanaf de 16e eeuw) ontstaan door bemesting met heideplaggen en potstalmest en worden daarom ook wel aangeduid met de term 'plaggendekken' ('t Hart, 2010: 6).

In de omgeving van het plangebied is een aantal archeologische vindplaatsen bekend (ARCHIS-waarnemingsnrs. 1215, 3469, 11486). Het betreft de vondst van urnen, handgevormd aardewerk uit de IJzertijd en aardewerk uit de Late Middeleeuwen. Dit soort vondsten kunnen in samenhang met grondsporen ook voorkomen in het plangebied ('t Hart, 2010: 7).

Op basis van het bureauonderzoek is aan het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend. Wegens de hoge ligging was het plangebied door de eeuwen heen een aantrekkelijke locatie om er te wonen. De vondsten uit de IJzertijd en Middeleeuwen in de omgeving voeden deze gedachte. Binnen het plangebied kunnen dan ook archeologische resten verwacht worden, variërend van verspreidingspatronen van vuursteen (lees: jachtkampjes) uit de Steentijd tot omvangrijke nederzettingen uit de tijdspanne Bronstijd t/m Middeleeuwen. In het geval archeologische overblijfselen in de ondergrond schuilgaan, zullen die zich aan de onderkant van het plaggendek in de top van de pleistocene afzettingen manifesteren. Aan het plaggendek kan een conserverende werking worden toegeschreven ('t Hart, 2010: 8).

Tijdens het booronderzoek zijn in het plangebied in eerste instantie 16 boringen gezet, en dat in een grid van 40 bij 50 m. Aansluitend zijn er nog drie controleboringen geplaatst (figuur 2). Uit de boringen kwam naar voren dat er conform de resultaten van het bureauonderzoek een plaggendek aanwezig is. De dikte van dit plaggendek varieert (door de natuurlijke welvingen in het gebied) van 55 tot 125 cm. Onder het plaggendek bevindt zich grof zand met grind, dat duidt op een pleistocene rivierafzetting (conform de ligging op het Oost-Nederlands Plateau; 't Hart, 2010: 9).

Figuur 2. Resultaten booronderzoek met puttenplan.

Tijdens het booronderzoek zijn in 5 van de 19 boringen archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat om fragmenten handgevormd aardewerk alsmede een vuurstenen afslag. De meeste van deze vondsten zijn in de zuidoosthoek van het plangebied aangetroffen, in de onderkant van het plaggendek c.q. in de top van de C-horizont (figuur 2). Daarnaast is er aardewerk en puin uit de 19e-20e eeuw in de top van het plaggendek gevonden. Dit mag als een aanwijzing worden beschouwd dat de bemesting met pluggen tot ver in de 19e eeuw heeft voortgeduurd ('t Hart, 2010: 10).

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Op grond van bovenstaande gegevens is geconcludeerd dat in het plangebied waarschijnlijk waardevolle archeologische resten van een nederzetting of een grafveld uit de IJzertijd aanwezig zijn. De vindplaats kon op basis van de boringen worden begrensd tot het zuidoostelijke deel van het plangebied. Aangezien ter hoogte van de aangetroffen archeologische indicatoren geen bodemverstoringen dieper dan de bouwvoor zijn vastgesteld, is geconcludeerd dat het waarschijnlijk goed gesteld is met de gaafheid en conservering van het eventueel aanwezige bodemarchief ('t Hart, 2010: 12).

Op basis van de resultaten van dit onderzoek werd aanbevolen om aanvullend archeologisch onderzoek te laten verrichten in het zuidoostelijke deel van het plangebied. Geadviseerd werd om dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek ('t Hart, 2010: 12).

3 Doel van het onderzoek

Het waarderend onderzoek in de vorm van proefsleuven werd aanbevolen naar aanleiding van de resultaten van het booronderzoek (zie hoofdstuk 2), met het doel te bepalen wat de precieze aard, omvang, datering, kwaliteit en diepteligging van de mogelijk aanwezige archeologische resten is. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek zijn bepalend voor de vraag hoe verder met deze archeologische waarden dient te worden omgegaan. Indien de vindplaats behoudenswaardig blijkt te zijn, zal moeten worden beoordeeld of deze bij de inrichting van het terrein kan worden ingepast. Indien een dergelijke inrichtingsmaatregel niet mogelijk is, dan komt de vindplaats mogelijk voor een opgraving in aanmerking (behoud *ex situ*).

Het voornaamste doel van het proefsleuvenonderzoek was het toetsen en aanvullen van de gespecificeerde archeologische verwachting met betrekking tot het onderzochte gebied. Daarbij ging het in eerste instantie om het (al dan niet) vaststellen van de aanwezigheid van archeologische grondsporen. Teneinde een goed afgewogen beslissing (selectiebesluit) door het bevoegd gezag (i.c. de gemeente Aalten) mogelijk te maken, diende het onderzoek zicht tevens te richten op een aantal aanvullende aspecten ten aanzien van de archeologische resten. In het Programma van Eisen zijn hiervoor specifieke onderzoeksvragen geformuleerd die door middel van het proefsleuvenonderzoek beantwoord dienen te worden:

- Zijn in het plangebied in de top van de ongestoorde pleistocene ondergrond archeologische resten aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?
- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingsterreinen?
- Zijn er aanwijzingen voor kleine prehistorische (jacht)kampen?
- Zijn er aanwijzingen voor een grafveld?
- Zijn in het onderzoeksgebied archeologische grondsporen aanwezig?
- Wat is de horizontale begrenzing, de ligging en de omvang van de aangetroffen archeologische resten (grondsporen en vondsten)?
- Wat is de diepteligging en de stratigrafische positie van de archeologische resten (grondsporen en vondsten)?
- Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de archeologische resten (grondsporen en vondsten)?
- Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig, wat is de vondstdichtheid en hoe is de conserveringstoestand?
- Sluiten de aangetroffen archeologische resten aan bij de gestelde archeologische verwachting?
- In welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?
- Hoe ziet de geologische/bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Is sprake van een behoudenswaardige vindplaats?
- Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?
- Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?

4 Methoden

Aantal proefsleuven/proefputten en afmetingen

In totaal zijn er drie proefsleuven met een lengte van 10 meter en een breedte van 4 meter aangelegd, met een gezamenlijke oppervlakte van 120 m². Op deze manier is circa 8% van het onderzoeksgebied onderzocht (figuur 2).

Plaatsing van de proefsleuven

De proefsleuven zijn conform het Programma van Eisen parallel naast elkaar aangelegd, met een onderlinge afstand van 20 m (tussen de hartlijnen van de proefsleuven), en wel zodanig dat ze ten opzichte van elkaar verspringen. De oriëntatie van de proefsleuven is west-oost. Door deze werkwijze zijn de proefsleuven (drie in getal) zo gelijkmatig mogelijk over het onderzoeksgebied verdeeld (figuur 2).

Opgravingsvlakken en profielen

In alle proefsleuven is één opgravingsvlak aangelegd. Het vlak is aangelegd in de top van de pleistocene afzettingen onder de bouwvoor en eventuele opgebrachte lagen. De diepte van de sleuven bedroeg 1,3 tot 1,5 m -Mv. Voor de profielwanden zijn de volgende vlaknummers gereserveerd: 101 (noordprofiel), 102 (oostprofiel), 103 (zuidprofiel) en 104 (westprofiel). De sporen en bodemlagen zijn in een reeks per proefsleuf genummerd. Per proefsleuf is van het noordprofiel een profielopname van 1 m breed gedocumenteerd (getekend, gefotografeerd, beschreven en geïnterpreteerd). Alle vlakken zijn getekend op schaal 1:50. Hierbij is gebruik gemaakt van een lokaal meetsysteem dat door een extern landmeetkundig bureau door middel van een GPS (grondslagpunten met Z-waarden) is uitgezet. Dit meetsysteem is ingemeten in het Rijksdriehoeksnet.

Afwerking en behandeling van sporen en vondsten

De grondsporen zijn ingemeten en op de vlaktekening ingetekend. Vervolgens zijn enkele grondsporen gecoupeerd en in profiel getekend en gefotografeerd. Het tijdens het couperen weggegraven deel van de sporen is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm.

Bemonstering

Er zijn geen monsters genomen.

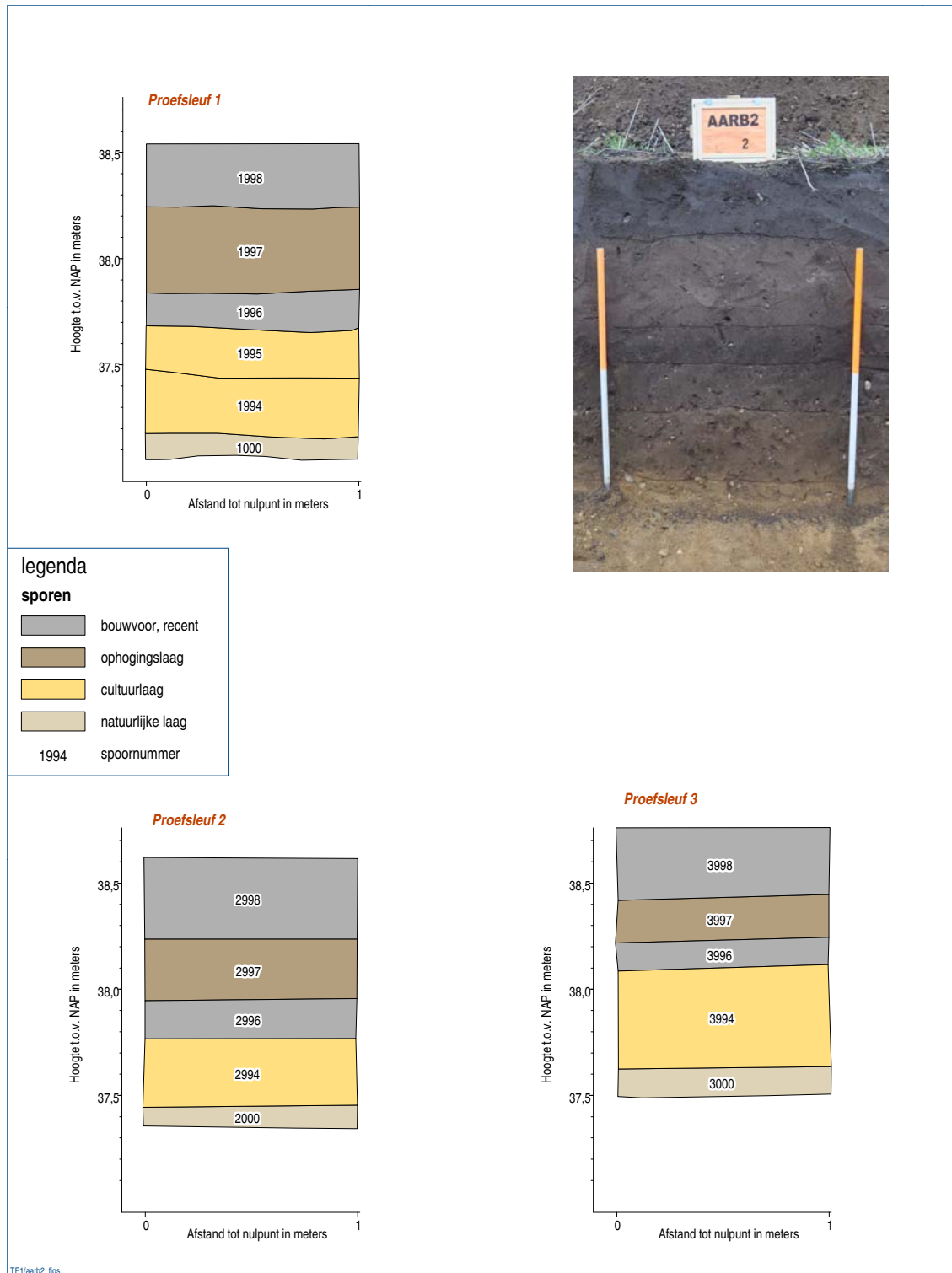
Afwijkingen en aanpassingen van de onderzoeksstrategie

Tijdens het veldonderzoek is niet afgeweken van de onderzoeksstrategie zoals in het PvE is omschreven.

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

TE1/aarb2_figs
Figuur 3. Profielen.

5 Resultaten

5.1 Fysisch geografisch onderzoek

In overeenstemming met het bureau- en booronderzoek heeft het proefsleuvenonderzoek uitgewezen dat de ondergrond in het onderzoeksgebied uit zeer grindig zand met een zeer tot uiterst grove fractie bestaat, plaatselijk aangevuld met aanzienlijke steennesten (S1000, S2000, S3000; figuur 3). Dit materiaal kan geïnterpreteerd worden als de terrasresten van het Oost-Nederlands Plateau. Hierboven is de aanwezigheid van een plaggendek vastgesteld (Sx994, Sx995, Sx996). Deze plaggenophoging heeft een dikte van 50-70 cm, waarvan de top uit een bouwvoor bestaat (Sx996). Op dit plaggendek rust een pakket opgebrachte grond (Sx997). Deze lichtbruingrijze, matig grindige laag is geel gevlekt en bevat puin en aardewerk uit de Nieuwe tijd (zoals industrieel wit aardewerk). De bovenste 30 cm van deze opgebrachte laag kan gekwalificeerd worden als de huidige bouwvoor (Sx998). De top van de minerale ondergrond is tot een diepte van 20-30 cm bruin verkleurd, waarschijnlijk als gevolg van bioturbatie, en kan als een moderpodzol worden betiteld.

5.2 Archeologie

5.2.1 Grondsporen

In de opgravingsvlakken tekenden zich een gering aantal verkleuringen af (figuur 4). Het merendeel daarvan kan als een antropogeen spoor worden gekwalificeerd. De overige verkleuringen betreffen natuurlijke bodemverkleuringen. De archeologische sporen bestaan uit vijf paalkuilen, waarvan er vier in proefsleuf 2 en één in proefsleuf 3 zijn blootgelegd. De kuilen hebben een bruin-grijze tot donkerbruin-grijze zandige vulling. Sporen van paalkernen zijn niet waargenomen. Drie van de vijf kuilen zijn gecoupeerd, waarbij een komvormig profiel met een diepte van circa 10 cm te zien was (figuur 5).

Duidelijke structuren zijn hier, gezien het geringe oppervlak dat is onderzocht en het summiere aantal sporen, niet uit af te leiden. Drie paalkuilen (S2, S3, S5) vormen min of meer een rij en houden vermoedelijk met elkaar verband. Daarbij moet allereerst aan een afscheiding worden gedacht.

5.2.2 Vondsten

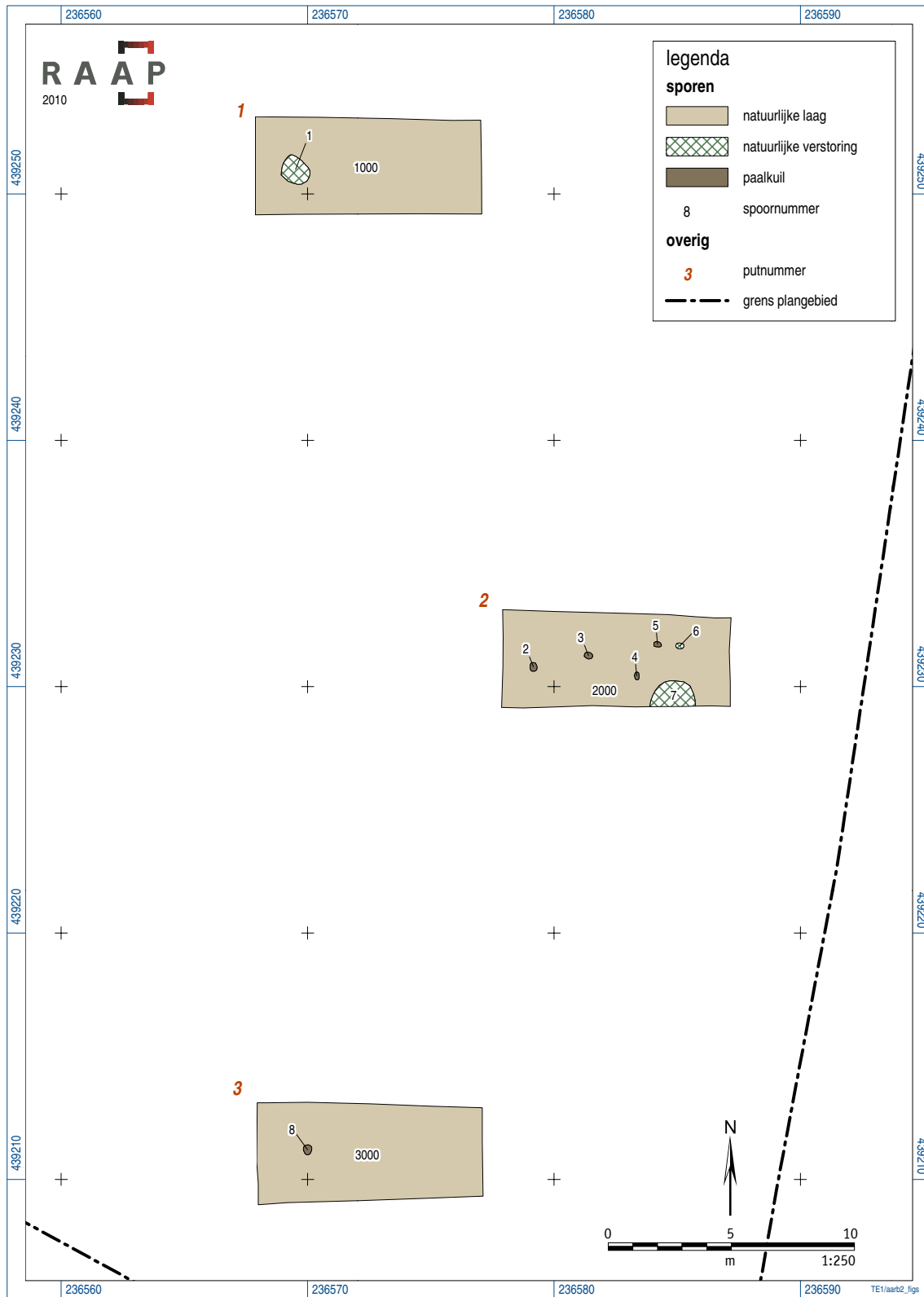
Er zijn tijdens het onderzoek, naast enkele fragmenten puin en witgeglazuurd aardewerk uit de bouwvoor en opgebrachte laag, geen artefacten (aardewerkscherven, vuursteenmateriaal e.d.) aan het licht gebracht.

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Figuur 4. Alle-sporenkaart.

5.2.3 De vindplaats

Interpretatie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn vijf archeologische sporen aangetroffen, die kunnen worden geïnterpreteerd als paalkuilen. Bij gebrek aan begeleidende vondsten (bijvoorbeeld aardewerkscherven), de geringe hoeveelheid aangetroffen sporen en de (ruimtelijke) beperkingen van het proefsleuvenonderzoek kunnen er geen concrete uitspraken worden gedaan omtrent de precieze betekenis en ouderdom van de archeologische sporen. Omdat vondstmateriaal ontbreekt, kan serieus worden betwijfeld of het hier wel om sporen gaat die verband houden met nederzettingsactiviteiten. Het is zelfs niet uitgesloten dat de paalkuilen samenhangen met de aangrenzende eeuwenoude Romienendiek en als onderdeel van een soort afscheiding moeten worden opgevat. Omtrent de precieze datering kan ook geen zekerheid worden verschaft. Gelet op het feit dat ze in de ondergrond zijn aangetroffen, stammen ze vermoedelijk uit de tijd van vóór de plaggenophoging, waarbij gezien de vulling een datering in de Middeleeuwen het meest waarschijnlijk is.

Gaafheid

Er zijn binnen het onderzoeksgebied geen ingrijpende verstoringen vastgesteld. Wel is de top van de pleistocene afzettingen (en daarmee de archeologisch relevante zone) verploegd. Hierdoor zijn de aangetroffen paalkuilen als het ware afgetopt. Door de aanwezigheid van een bruine bioturbate laag in de ondergrond tekenen de kuilen zich pas hieronder af.

Conservering

Er zijn geen vondsten aangetroffen op grond waarvan zinnige uitspraken kunnen worden gedaan omtrent de conservering van eventueel organisch materiaal. Gelet op de hoogteligging mag worden aangenomen dat het slecht gesteld is met eventueel organisch materiaal in de ondergrond.

Waardering

Op basis van onderstaande tabel (fysieke en inhoudelijke kwaliteit) wordt de vindplaats gewaardeerd en kan antwoord worden gegeven op de vraag of er in het plangebied sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.

In de eerste plaats wordt nagegaan of monumenten vanwege hun belevingswaarde, hun schoonheid of herinneringswaarde als behoudenswaardig getypeerd kunnen worden. De monumenten worden vervolgens op hun fysieke kwaliteit beoordeeld. Een monument wordt op basis van fysieke kwaliteit in principe als behoudenswaardig aangemerkt, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld (5 of 6 punten) scoren. Bij een middelmatige tot lage score (4 punten of minder) wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of het terrein toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op een van de inhoudelijke criteria 'hoog' wordt gescoord, wordt het monument ook in principe behoudenswaardig geacht. Monumenten die op grond van hun fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig zijn aangemerkt, worden vervolgens gewaardeerd op hun inhoudelijke kwaliteit. Eerst vindt een afweging plaats op de eerste drie inhoudelijke kwaliteitscriteria: zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde. Bij een bovengemiddelde score van 7 punten of meer wordt het monument als behoudenswaardig aangemerkt.

Figuur 5. Coupes spoor 2 (boven) en spoor 5 (onder).

De vindplaats in het plangebied is niet zichtbaar in het landschap en bezit derhalve geen beleevingswaarde. Hij scoort ten opzichte van de fysieke kwaliteit middelhoog. Er zijn, naast het feit dat de bovenkant van de pleistocene afzettingen verploegd zijn, geen grote verstoringen in het onderzoeksgebied aangetroffen. Wel zijn de sporen in de ondergrond voor een deel uitgewist door bioturbatie (verbruiningslaag), maar hieronder tekenen zich de restanten van de archeologische sporen af.

Aan de vindplaats moet een lage inhoudelijke kwaliteit worden toegekend. De aangetroffen sporen (paalkuilen) kunnen op basis van het proefsleuvenonderzoek niet als zeldzaam worden bestempeld. Daarnaast is bij gebrek aan (dateerbaar) vondstmateriaal de aard en datering van de resten niet nader te bepalen, zodat de informatiewaarde (althans voor zover de feiten spreken) laag is. Gezien deze achtergrond scoort de vindplaats eveneens laag op de ensemblewaarde. Op basis van deze gegevens kan gesteld worden dat er binnen het onderzoeksgebied geen behoudenswaardige archeologische resten aanwezig zijn.

RAAP-RAPPORT 2181

Plangebied Romienendiek, gemeente Aalten

Archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven)

Waarde	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Wordt niet gescoord		
	Herinneringswaarde	Wordt niet gescoord		
Fysieke Kwaliteit	Gaafheid		2	
	Conservering			1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid			1
	Informatiewaarde			1
	Ensemblewaarde			1
	Representativiteit	n.v.t.		

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek in het zuidoostelijke deel van het plangebied Romienendiek, gemeente Aalten, is vastgesteld dat er archeologische resten aanwezig zijn.

Op de specifieke onderzoeksvragen in het PvE kunnen de volgende antwoorden worden gegeven:

- *Zijn in het plangebied in de top van de ongestoorde pleistocene ondergrond archeologische resten aanwezig die (mogelijk) bedreigd worden door de geplande inrichting?*

Ja, in de top van de pleistocene ondergrond zijn archeologische sporen aangetroffen. Over de mate van bedreiging kunnen geen concrete uitspraken worden gedaan, aangezien nog niet precies bekend is wat de omvang van de bodemverstoringen is. Uitgaande van de funderingen van een niet te groot gebouw en een parkeerplaats is de verwachting dat de verstoringen hooguit tot aan de bovenzijde van de minerale ondergrond reiken. Tot een diepte van 1.00 m worden de aangetroffen sporen niet bedreigd.

- *Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingsterreinen?*

Het is niet uit te sluiten dat de aangetroffen sporen deel uitmaken van van een groter nederzettingsterrein, maar dit is door het ontbreken van nederzettingmateriaal en het geringe aantal grondsporen niet erg waarschijnlijk. Vermoedelijk houden de blootgelegde paalkuilen verband met andere activiteiten.

- *Zijn er aanwijzingen voor kleine prehistorische (jacht)kampen?*

Nee

- *Zijn er aanwijzingen voor een grafveld?*

Nee

- *Zijn in het onderzoeksgebied archeologische grondsporen aanwezig?*

Ja, binnen het onderzochte oppervlak zijn vijf kuilen aangetroffen waarin waarschijnlijk palen waren geplaatst.

- *Wat is de horizontale begrenzing, de ligging en de omvang van de aangetroffen archeologische resten (grondsporen en vondsten)?*

De grondsporen beperken zich tot het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied. In totaal gaat het om 5 (paal)kuilen. In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied (proefsleuf 3) zijn geen archeologische sporen aan het licht gebracht.

- *Wat is de diepteligging en de stratigrafische positie van de archeologische resten (grondsporen en vondsten)?*

De grondsporen manifesteren zich in de pleistocene afzettingen, onder het plaggendek en de bioturbate laag die zich hieronder bevindt, op circa 110-140 cm -Mv.

- *Wat is de aard, datering en conserveringstoestand van de archeologische resten (grondsporen en vondsten)?*

Omtrent de conserveringsgraad van de vindplaats kunnen geen concrete uitspraken worden gedaan, omdat geen organisch materiaal aan het licht is gebracht. Aangezien eenduidige aanwijzingen ontbreken die licht zouden kunnen werpen op de datering, kunnen er geen uitspraken worden gedaan omtrent de ouderdom van de aangetroffen paalkuilen.

- *Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig, wat is de vondstdichtheid en hoe is de conserveringstoestand.*

Er zijn geen artefacten aangetroffen (afgezien van enkele fragmenten puin en scherven aardewerk uit de Nieuwe tijd).

- *Sluiten de aangetroffen archeologische resten aan bij de gestelde archeologische verwachting?*

In de specifieke archeologische verwachting van het gebied werd uitgegaan van een nederzetting of een grafveld uit de IJzertijd. Hoewel niet helemaal kan worden uitgesloten dat de paalkuilen uit deze periode stammen, kan worden gesteld dat de opgestelde verwachting maar ten dele aansluit op het proefsleuvenonderzoek.

- *In welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?*

Er zijn binnen het onderzoeksgebied geen omvangrijke verstoringen aangetroffen. Wel is het bovenste deel van de pleistocene afzettingen en daarmee de archeologische relevante zone aangeploegd.

- *Hoe ziet de geologische/bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?*

In het onderzoeksgebied komen onder een opgebrachte laag en een plaggendek op circa 110-140 cm -Mv pleistocene terrasresten van het Oost-Nederlands Plateau voor. In de top van de minerale ondergrond heeft zich als gevolg van bioturbatie een 10-30 cm dikke bruine laag gevormd. Pas hieronder tekenen zich grondsporen af. De ondergrond wordt voorts bepaald door een grote rijkdom aan grind, zozeer zelfs dat het de waarnemingsmogelijkheden belemmerde.

- *Is sprake van een behoudenswaardige vindplaats?*

Op grond van uiteenlopende overwegingen, in het bijzonder de geringe informatiewaarde van de vindplaats, kan gesteld worden dat deze niet behoudenswaardig is.

- *Is in het plangebied vervolgonderzoek noodzakelijk en welke methoden zouden hierbij kunnen worden ingezet?*

Omdat de in het onderzoeksgebied blootgelegde sporen niet als behoudenswaardig kunnen worden aangemerkt, is vervolgonderzoek niet noodzakelijk. Indien de werkzaamheden zich uit-

breiden tot het overige deel van vindplaats 1, is het zaak hier wederom een proefsleuvenonderzoek plaats te laten vinden. Daarbij is het van belang de omvang en diepte van de verwachte verstoringen af te zetten tegen de bevindingen die uit het proefsleuvenonderzoek zijn voortgekomen.

- *Op welke manier dient bij eventuele graafwerkzaamheden met archeologische waarden te worden omgegaan?*

Er zijn in principe geen beperkingen bij eventuele graafwerkzaamheden, aangezien de aangetroffen sporen niet in aanmerking komen voor behoud. Indien er tegen de verwachting in bij de uitvoering waardevolle archeologische zaken aan het licht worden gebracht, dan is aanmelding van deze vondsten bij het bevoegd gezag verplicht (zie ook 6.2 Aanbevelingen).

De eindconclusie luidt dat er te weinig significante archeologische resten zijn aangetroffen om de vindplaats als behoudenswaardig aan te kunnen merken.

6.2 Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is de aanwezigheid van archeologische resten in het onderzoeksgebied aangetoond. De sporen kunnen op grond van verschillende overwegingen echter niet als behoudenswaardig worden betiteld. Derhalve wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen. Deze aanbeveling heeft alleen betrekking op het onderzoeksgebied. Indien in het overige deel van vindplaats 1 graafwerkzaamheden aan de orde zijn die dieper reiken dan de onderzijde van het aanwezige plaggendeek, dan is het wenselijk dat ook hier vervolgonderzoek plaatsvindt om te beoordelen in hoeverre hier archeologische resten in de ondergrond schuilgaan.

Indien bij de uitvoering van de graafwerkzaamheden in het onderzoeksgebied onverwacht waardevolle archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de gemeente Aalten een selectiebe-sluit (contactpersoon mw. I. Oonk/adviseur dhr. M.H.J.M. Kocken, regionaal archeoloog van de Achterhoek).

Literatuur

Hart, R 't, 2010. Plangebied Romienendiek: locaties 1,2 en 3, gemeente Aalten; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie* 3469. Weesp.

Pronk, E.C., 2010. Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Plangebied Romienendiek, begraafplaats Berkenhove, gemeente Aalten. *RAAP-programma van eisen* 850. Weesp.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
KLIC	Kabels en Leidingen Informatie Centrum
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil

Verklarende woordenlijst

afslag

'Schilfer' of 'scherf', afgeslagen van een stuk vuursteen.

B-horizont

Inspoelingslaag van een podzolbodem (zie *podzol*).

C-horizont

Horizont die niet (of weinig) is veranderd door bodemvorming; het oorspronkelijke moedermateriaal.

enkeerdgronden

Dikke eerdgrond (= laag met donkere, min of meer rulle grond, met organische en anorganische bestanddelen) ontwikkeld op zandgrond onder invloed van de mens; worden ook wel essen genoemd.

plaggendek

Oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten gevolge van bemesting. Voor de bemesting werden pluggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht.

geomorfologie

Verklarende beschrijving van de vormen van de aardoppervlakte in verband met de wijze van hun ontstaan.

horizont

Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.

Middeleeuwen

De tijdruimte tussen de oudheid en de Nieuwe tijd, gewoonlijk gerekend van de val van het West-Romeinse rijk (476) tot de ontdekking van Amerika (1492), ook wel van 500 tot 1500 AD.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd). Onder: detailkaart en ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Resultaten booronderzoek met puttenplan.

Figuur 3. Profielen.

Figuur 4. Alle-sporenkaart.

Figuur 5. Coupes spoor 2 (boven) en spoor 5 (onder).

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Sporenlijst.

Bijlage 1. Sporenlijst

Spoor	Put	vlak	Vorm	Gecoupeerd	vormcoupe	Diepte	Tekcoupe	Interpret	Ttextuur	Tbijmengh	Tbijmenggr	Kleur	Gevlekt	Bioturb	Opmerking
1	1	1	ovaal	J	onregelmatig	10	999	natuurlijke verstoring	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	bruingrijs	-	N	-
2	2	1	ovaal	J	komvormig	10	1	paalkuil: grondspoor kuil voormalige paal	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	bruingrijs	-	N	-
3	2	1	ovaal	N	n.v.t.	0	0	paalkuil: grondspoor kuil voormalige paal	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	donkerbruingrijs	-	N	-
4	2	1	ovaal	N	n.v.t.	0	0	paalkuil: grondspoor kuil voormalige paal	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	bruingrijs	-	N	-
5	2	1	ovaal	J	komvormig	12	1	paalkuil: grondspoor kuil voormalige paal	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	donkerbruingrijs	-	N	-
6	2	1	ovaal	N	n.v.t.	0	1	natuurlijke verstoring	zand zwak siltig	matig humeus	sterk grindig	bruingrijs	-	N	-
7	2	1	rond	N	n.v.t.	0	1	natuurlijke verstoring	zand zwak siltig	zwak humeus	matig grindig	bruingrijs	-	N	restant S2994
8	3	1	rond	J	komvormig	8	1	paalkuil: grondspoor kuil voormalige paal	zand zwak siltig	zwak humeus	matig grindig	lichtbruingrijs	-	N	-
1000	1	1	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	natuurlijke laag	zand zwak siltig	geen bijmenging	sterk grindig	lichtgeelgrijs	bruingrijs	J	-
1994	1	101	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	cultuurlaag	zand zwak siltig	zwak humeus	matig grindig	grijsbruin	-	N	-
1995	1	101	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	cultuurlaag	zand zwak siltig	zwak humeus	zwak grindig	bruingrijs	-	N	-
1996	1	101	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkergrijs	-	N	-
1997	1	101	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	ophogingslaag	zand zwak siltig	zwak humeus	zwak grindig	lichtbruingrijs	geel	N	-
1998	1	101	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkerbruingrijs	-	N	-
2000	2	1	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	natuurlijke laag	zand zwak siltig	geen bijmenging	sterk grindig	lichtgeelgrijs	bruingrijs	J	-
2994	2	201	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	cultuurlaag	zand zwak siltig	zwak humeus	matig grindig	grijsbruin	-	N	-
2996	2	201	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkergrijs	-	N	-
2997	2	201	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	ophogingslaag	zand zwak siltig	zwak humeus	zwak grindig	lichtbruingrijs	geel	N	-
2998	2	201	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkerbruingrijs	-	N	-
3000	3	1	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	natuurlijke laag	zand zwak siltig	geen bijmenging	sterk grindig	lichtgeelgrijs	bruingrijs	J	-
3994	3	301	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	cultuurlaag	zand zwak siltig	zwak humeus	matig grindig	grijsbruin	-	N	-
3996	3	301	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkergrijs	-	N	-
3997	3	301	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	ophogingslaag	zand zwak siltig	zwak humeus	zwak grindig	lichtbruingrijs	geel	N	-
3998	3	301	n.v.t.	N	n.v.t.	0	1	bouwvoor, recent	zand zwak siltig	matig humeus	zwak grindig	donkerbruingrijs	-	N	-